



The Embassy, Filipa César, 2011

25.03.18

Diumenge 18:30 h

LUZ OBSCURA

Pot convertir-se la fotografia d'un paisatge o d'un rostre en un document que ens parli d'un sistema polític? Partint de la consciència dels límits inherents a la imatge mateixa i furgant en la seva naturalesa, Filipa César i Susana de Sousa Dias revelen les trames històriques presents en un àlbum de fotografies colonials de Guinea Bissau i en imatges dels arxius de la policia política de la dictadura portuguesa. A més de la grandesa de fer una pel·lícula a partir de fotos fixes, les dues cineastes portugueses plantegen amb aquests treballs qüestions essencials: què és el documental? Què és la història? Què és una imatge d'arxiu? Què és un pres polític?

The Embassy, Filipa César, 2011, Portugal, 37 min

Luz Obscura, Susana de Sousa Dias, 2017, Portugal, 76 min

V.O Portuguès - Subt. Català

Projecció en digital.

Duració aprox: 115 min

I.

Les pel·lícules de Filipa César tracten la relació entre la memòria, les imatges i la història abordant els aspectes ficticis i subjectius del documental i les fronteres poroses del cinema i de la seva recepció d'una manera poètica i alhora política. **The Embassy**, la pel·lícula que veurem en aquesta sessió, sorgeix en l'àmbit d'un projecte més gran en el qual l'artista portuguesa ha treballat des del 2011, Luta ca caba inda, i que està dedicat als orígens del cinema revolucionari del moviment d'alliberament africà a Guinea Bissau lligat a l'activista Amílcar Cabral. De tot aquest procés de recerca, una mena de laboratori de resistència enfront dels corrents dominants, i de la seva preocupació per preservar l'arxiu cinematogràfic de Guinea Bissau, van néixer altres films, entre els quals el recent *Spell Reel* (2017).

A **The Embassy**, el títol del qual fa referència a Chris Marker i al seu treball a Guinea Bissau, Filipa César parteix d'un antic àlbum de fotos colonials que retraten paisatges, persones, arquitectura i monuments guineans dels anys quaranta i cinquanta per repensar els codis de representació de l'antic poder colonial portuguès i els modes de producció de memòria. Aquest àlbum fotogràfic anònim fet per oficials colonials portuguesos —un document estrany que va sobreviure a la guerra civil de Guinea Bissau (1998/1999)— és mostrat de la mà de l'arxivista Armando Lona, que ens explica la història del seu país tal com la van veure els seus ulls. La presentació d'aquest document és el punt de partida d'una narració crítica, farcida de múltiples capes capaces de revelar la violència de les relacions colonials.

II.

No és la primera vegada que Susana de Sousa Dias s'enfronta a un conjunt de fotografies de presoners polítics extreïdes de l'arxiu de la PIDE/DGS per explicar, a partir de les fotografies, històries que s'amaguen rere els mecanismes de repressió política de la dictadura portuguesa. Ja ho va fer abans a *Natureza Morta* (2005) i a *48* (2010), però aquest cop vol mostrar l'efecte que va tenir aquest sistema autoritari en la intimitat d'una família. **Luz Obscura** (2017) presenta, a través d'una xarxa invisible de memòries polítiques i personals, la fractura que la dictadura portuguesa va produir en la família del militant comunista Octávio Pato (1925-1999).

«Vaig començar a fer les meves pel·lícules en un moment en què els presos polítics no tenien un espai de visibilitat en la societat portuguesa (...). Durant aquests quaranta anys, s'ha tendit a rentar la cara de la dictadura. (...) A més, a la idea que la dictadura va ser benèvola s'hi vincula també la idea que el colonialisme portuguès va ser diferent de l' europeu, gràcies a la suposada bona convivència entre colons i colonitzats.

Tot això són mites creats durant la dictadura que encara són presents i que, per tant, continuen profundament arrelats en la imaginació dels portuguesos. Les meves pel·lícules toquen aspectes reprimits d'aquesta història i memòria, i tracten de posar en primer pla els "records febles" —una noció d'Enzo Traverso— en un moment en què encara és possible treballar amb els testimonis directes d'aquells temps. (...)

[El procés de creació de **Luz Obscura** és molt complex; per percebre'l cal remuntar-se a la primera vegada que Susana de Sousa Dias va entrar als arxius de la policia política per fer *Processo-Crime 141-53* (2000) i va percebre la força d'aquelles imatges. Una era la d'un nen amb la seva mare. Aquesta pel·lícula neix de l'impacte de veure aquesta imatge i de l'intent de descobrir qui era aquest nen empresonat, un dels fills d'Octávio Pato.]

Resumint, puc dir que a *48* va ser fonamental confrontar l'espectador amb el presoner polític, amb la persona que surt a les fotografies de la policia política, i no amb l'expresoner polític, la persona que parla ara. D'altra banda, no volia que les històries narrades avui es referissin al passat, sinó que s'experimentessin en el present, a mesura que s'exposessin. La disjunció entre imatge i so intenta evitar una fractura entre el passat i el present i ens acosta físicament a les persones, a la seva experiència. (...)

En les meves pel·lícules, intento treballar aquesta copresència de temps heterogenis. Vaig pensar-hi molt, en el paper del testimoni. Els aspectes formals de **Luz Obscura** també neixen d'aquesta reflexió. La importància del testimoni sol raure en l'esfera discursiva, la persona en si mateixa tan sols és un simple element de transmissió. A més del valor de certificació, és algú que va ser "allà", el que importa és la paraula parlada, la "narració certificada". De fet, més que la història que s'explica, és la forma en què s'explica el que m'interessa. D'altra banda, vaig començar a pensar sobre l'estat del cos en si mateix. Marcel Ophüls fa servir una expressió que m'agrada molt, el "document humà". Què ens pot revelar aquest document humà? Hi ha moltes preguntes involucrades en aquesta interrogació que estan vinculades amb l'acte de filmar. Aquí hi vaig trobar una contradicció essencial, que també em demanava que pensés: què s'ha de fer quan el mètode per capturar el testimoni inclou les seves pròpies limitacions? (...)

Entrevista a Susana de Sousa Dias.
Victor Zan, a *Débordements*.

Propera projecció:

29.03.18

Dijous 19:30h

AL CARRER